

MERKKIPÄIVIÄ

Rovasti Niilo **Karjomaa** täytti 75 vuotta Vantaalla 1.5.-02. Hän on syntynyt Suojärvelä vappuna 1927. Vanhemmat Jaakko ja Olga Kosin olivat Aunuksen pakolaisia, lähtöisin Munjärven Pälljärven kylästä.

Niilo kävi vartuttuaan pappiseminaarin ja täydensi opintojaan Ranskassa Pariisin teologisessa instituutissa. Nuoruusvuosinaan hän toimi useissa seurakunnissa, mutta varsinaisen elämäntyönsä hän teki pappiseminaarin rehtorina Kuopiossa.

Monien ulkomaille suuntautuneiden edustus- ja virkamatkojen joukkoon kuuluu myös matkat Ruotsiin Boris Karpelan "kirkollisena neuvonantajana" niinä vuosina, jolloin Ruotsiin alettiin suunnitella omaa suomenkielistä seurakuntaa. Niilo Karjomaa oli mukana jo v. 1957, kun Ruotsiin lähetettiin PSHV:n valtuuskunta Boriksen johdolla tutkimaan ja kartoittamaan seurakuntatyön mahdollisuuksia. Matkan tuloksena asiat edistyivät ja v. 1958 Ruotsiin perus-

tettiin suomenkielinen seurakunta RSOS.

Niilo Karjomaa oli myötävaikuttamassa erään KSS:n rahaston syntyynkin. Vuonna 1958 hän sai kutsun opiskelemaan Pariisiin, mutta rahaa kustannuksiin ei herunut mistään; niin seurata kuin seurakunnatkin olivat silloin varattomia. Silloin kauppias Feodor Porokoski avasi kukkaronsa ja lahjoitti matkarahat sivistysseuralle sillä ehdolla, että lahjoituksella tuetaan nuoren heimoveljen opintomatkaa. Niin myös tehtiin. Myöhemmin Feodor testamentasi omaisuutensa seuralle ja näin syntyi toiseksi suurin rahasto. – Toivotamme monia armorikkaita vuosia työmme tukijalle ja auttajallemme.

KOSTI PAMILO

75 vuotta täytti **Veikko Jyrinoja** 6.5.-02 Eskilstunassa Ruotsissa. Sotavuosina hän oli lähettinä Vuokkiniemessä ja Akonlahdessa.

Kansatieteilijä ja karjalaisen tapakulttuurin tutkija, historian-tieteen kandidaatti **Jouko Suurhasko** kuoli 15.3.-02 Petroskoissa. Hän oli syntynyt 1922 silloisessa Leningradissa. Isä oli Karjalan kannaksen Koi-vistolta ja äiti Kivennavalta. Suomalaisista sukujuurista perhe sai kärsiä paljon; isä vangittiin 1938 ja muu perhe joutui lähtemään silloisesta asuinpaikasta Kontupohjasta ensin Jääskeen, Antreaan, sitten evakkoon Kirovskin alueelle, sieltä Viroon jne. Jouko oli jo aloittamassa opintojaan Pavlovin lääketieteellisessä institu-

tissa, kun suomalainen syntyperä paljastui ja johti pikaerottamiseen.

Samasta syystä eivät Petroskoin yliopiston ovetkaan tahtoneet aueta: suomalaisena hän ei päässyt sinne opiskelemaan biologiaa, mutta hyväksyttiin toisella yrittämällä 1949 suomalais-ugrilaiseen osastoon. Sieltä hän valmistui 1955.

Jouko Suurhaskon mielenkiinto kohdistui aluksi suomalaisen kirjallisuuteen. Diplomityönsä hän teki Pentti Haanpään tuotannosta. Opiskeluaikoinaan hän venäjäksi monien karjalaisten kirjailijoiden (Rugojev, Jaakkola, Vikström) teoksia. Mainittakoon, että 1980-luvun lopulla Suurhasko käänsi venäjäksi akateemikko Pertti Virtarannan teoksen Karjalaisia kulttuurikuvia. Se ilmestyi Petroskoissa 1992.

Kansatiede alkoi kiinnostaa kuitenkin yhä enemmän. 1960-luvun alkupuolella Jouko Suurhasko työskenteli Karjalan kotiseutumuseossa, jatkoi sitten opintojaan Neuvostoliiton tiedekatemian kansatieteen instituutissa ja työskenteli sitten vuodesta 1966 lähtien Karjalan Tiedekeskuksen kielen, kirjallisuuden ja historian laitoksessa.

Suurhaskon tieteellisestä julkaisu- ja toiminnasta on erityisesti mainittava teos Kar-el'skaja svadebnaja obrjadnost (Karjalaiset häätävät) vuodelta 1977. Se on ensimmäinen koko Karjalan kattava tarkka kuvaus karjalaisista häätävöistä. Vuonna 1985 ilmestyneessä kansatieteellisessä tutkimuksessaan hän selvitti karjalaisten erityisesti perhe-elämään liittyviä tapoja ja uskomuksia.

Kansantapoja tutkiessaan Suurhasko kierteli kenttämatkoilla ympäri Karjalaa etelästä pohjoiseen yöpyen milloin karjalais-taloissa ja tarvittaessa saunassa, ladossa tai vanhassa riihessäkin. Näillä matkoilla karttui laaja va-

Jouko Suurhasko

Karjalan Sivistysseuran kunniajäsen **Tamara Porokoski** kuoli Helsingissä Helenan vanhainkodissa 12.5.-02. Hän oli syntynyt Pietarissa 10.2.1907 ja kasvanut sekä käynyt oppikoulun Nina Sailon luokkatoverina Viipurissa.

Oppikoulun jälkeen Tamara palveli Viipurin hienoimassa herrainvaatetusliikkeessä. Hänestä kehittyi hyvin muototietoinen. Vielä 90-vuotiaana hän kiinnitti huomiota miesten pukeutumiskulttuuriin.

Ennen talvisotaa Tamara avioitui aunukselaisen Feodor Porokosken kanssa. Siitä alkoi hänen karjalaistumisensa. Oman kauppa- ja kassan he perustivat Ensoon, mistä sitten alkoi evakkotaival. Kauppaa käytiin ensi Kemissä, sitten Aurasassa ja viimein Helsingin Malmilla. Eläkevuosiaan pariskunta siirtyi viettämään Helsingin Munkkivuoreen, missä Feodor kuoli 1979.

Vieraanvaraisena ja ystävällisenä ihmisenä Tamara kasvat- ti ystäväpiiriään niin Kemissä, Aurassa kuin pääkaupungissakin. Paksu oli se joulukorttien pino, joka jouluna kertyi hänen pöydälleen. Muistajina olivat sukulaiset, ja ystävien lisäksi

lokuvakokoelma, johon allekirjoittaneella oli tilaisuus useita kertoja tutustua vieraillessani tämän originellin tutkijan kotona Petroskoissa. Joka puolella – myös lattialla – oli suurina pinoina kirjoja, muistiinpanovihkoja, valokuvia ja piirroksia, tuhansia lankaan pujotettuja muistiinpano- ja kortistolappuja jne. Pöytä, jonka ääreen istuuduimme, oli sekin melkein peittyneet kirjoihin, kortistolaitoihin ja valokuviiin. Pienin järjestelyin siihen kuitenkin saatiin tilaa parille tsäijykupille.

Kun mainitsin Joukolle, että sen ja sen alueen kylistä valokuvia en ole saanut mistään käsiini, hän viittasi eri puolilta pursuvin kuvapinoihin ja sanoi: "Minulla on sieltä kuvia ainakin kahdelta matkaltani. Katsotaan, niin voit ottaa mukaan, mitä tarvitset". Keskustelimme pariin otteeseen, tosin alustavasti myös yhteisestä matkasta Tihvinän alueen karjalaisten pariin. Ajatus tuntui houkuttavalta, mutta sen toteutus siirtyi – ja jäi lopullisesti.

Jouko Suurhaskosta jäi valoisa muisto. Hän jos kuka tunsin perin juurin karjalaisen rahvaan vanhat tavat ja uskomukset.

SAKARI VUORISTO

Tamara Porokoski

monet kaupan asiakkaatkin vuosikymmenien takaa.

Ruumiinsiunaus toimitettu 14.5. Kepeät mullat hyvän ihmisen hautakummulle.

KOSTI PAMILO

Karlskogassa Ruotsissa kuoli 30.3.-02 **Antti Koikeroinen**, ent. Moisejev. Hän oli syntynyt Kii-masvaaran kylässä Vienan Karjalassa 1.2.1930. Poismennyttä jäivät suremaan vaimo, poika, kolme lastenlasta, veli, koulutoverit ja ystävät. – Meitä oli Kii-masvaarassa 40 henkeä, kun sota loppui syyskuussa 1944. Nyt meitä on elossa enää 17 henkeä. – J.Muistama

Paavo **Kontu** kuoli 13.4.-02 Oulussa. Hän oli syntynyt Vuokkiniemessä 1.11.1917.

Jyväskylässä kuoli 28.4.-02 **Aili Inkeri Hällström**. Hän oli pismalahtelaisen Probus Rahikaisen tytär, syntynyt Sortavallassa 14.10.1922.

Puutarhaopettaja **Manja Haltia** kuoli Espoossa 23.4.-02. Hän oli syntynyt 4.8.1907 Salmassa ja kuului Hosainoffin mahtisukuun. Manja aloitti työnsä Laatokan Karjalan marttapiirin kotitalousneuvoja-

na Soanlahdella, ja hänestä kasvoi ikuinen marttatyöntekijä.

Helsinkiin muutettuaan hän liittyi ortodoksisen suomalaisen seurakuntaan ja Tiistaiseuraan. Hän ajoi voimakkaasti ortodoksiavanhusten asuntola-asiaa ja myös onnistui. Asuntola saatiin ja Manja kuului sen hallitukseen.

Manja oli myös ensimmäinen naisvaltuutettu, joka vaaleilla valittiin HOS:n valtuustoon. Hänen tasapuolisia ja harkittuja ehdotuksiaan kuunneltiin siellä laidasta laitaan. - KP.

HEIMOLAISIA ETSITÄÄN

Etsin sukulaisiani Vienan Karjalasta. Olen kiinnostunut seuraavien henkilöiden vaiheista ja heidän jälkeläisistään:

Jevdokija Gerasimova s. 13.7.1883 Pistojärven Tiiron kylässä.

Konstantin Gerasimov s. 5.6.1885 Tiiron kylässä, Marina Gerasimova s. 7.3.1890 Tiiron kylässä. Kaikkien kolmen vanhemmat olivat Mitrofan Pavlov Gerasimov (s. 1838) ja Beata Kristiina (Tiina) Turunen (s. 1852 Kuusamossa). Mitrofan ja Tiina vihittiin 16.1.1883. Joukkoon kuului vielä kaksi tyttärtä Juljanija (Ulla) s. 21.12.1887 ja Kristiina s. 15.6.1893.

Ulla ja Kristiina tulivat Suomeen 1920-luvulla ja jäivät tänne. Heidän vaiheensa ovat tiedossani (Ulla on isoäitini), mutta kolmen muun sisaruksen kohtalo on epäselvä.

Tässä vielä lisätietoja Mitrofanin vanhemmista: isä Pavel Ivanov Gerasimov, 23-vuotias vuonna 1834, kuollut 1846; äiti Agafja Osipova, 37-vuotias vuonna 1850. - Olisin

suuresti kiitollinen kaikista tiedoista!

Satu Kurvinen, Kalevalantie 6 B 27 90570 Oulu, sähköposti:

satu.kurvinen@hotmail.com

Voiko joku auttaa? Etsin tietoja **Elli (Jeli) Pappisesta tai hänen jälkeläisistään**. Hän oli Onisim ja Tatjana Petrinytär Pappisen tytär ja syntynyt Vienan Karjalassa Niskajärven kylässä todennäköisesti 1910-luvulla. Elli avioitui suomalaisen miehen kanssa, mutta miehen nimestä ei ole tietoa. He muuttivat Suomesalmelle ennen rajan sulkeutumista 1920-22. Samalla yhteydet sukuun katkesivat.

Vahvistamattoman tiedon mukaan Elli olisi ollut elossa 1960-luvulla. Mikäli jollakin on tietoa Ellin miehestä ja hänen jälkeläisistään, pyydän ottamaan yhteyttä allekirjoittaneeseen. Vähäinenkin tieto on tärkeä. Kyse on sukututkimuksesta. Sirkka Pusin, Otakuja 4 B 24, 02150 Espoo. Puhelin 09-462 083 tai 050-544 5733.

kuuta Joensuussa Karjalatalolla avoimien ovien päivät. Mukana on Tveristä kulttuuriantonomian edustaja **Zoja Turitseva** ja Karielan Sanan päätoimittaja **Ljudmila Gromova**. Syyskuussa on vuorossa perinteinen matka Tverin Karjalaan yhdessä Karjalan Liiton kanssa. - Seuran sihteerinä toimii Elina Hatakka (09-801 7366).

Saloheimo Tverinkarjalaisten ystävät ry:n kunniajäseneksi

Tverinkarjalaisten ystävät ry valitsi vuosikokouksessaan 17.3.-02 professori **Veijo Saloheimon** (Joensuu) ensimmäiseksi kunniajäsenekseen. Seuran puheenjohtajana jatkaa edelleen **Erkki Hatakka**. Johdokunnan uusiksi jäseniksi valittiin **Tapio Mustonen** ja **Markus Lyra**.

Seura järjestää 4. p:nä elo-

•Yo-merkonomi Tellervo **Koskinen** on aloittanut 14. toukokuuta työnsä Karjalan Sivistysseuran toimistonhoitajana. Nyt voitte hoitaa lehtiasioita, ostaa kirjallisuutta ja selvittää muitakin asioita paitsi tiistaina klo 10-15 myös keskiviikkona ja torstaina (aika sama). Puh. (09) 171 414 ja fax (09) 278 4765. Käyntiosoite: KSS, Luotsikatu 9 D 10 (sisäpihan kautta).

Vitelen Suurmäen lapset "Suomen koulussa". (KSS:n arkisto).

Suomalainen kansakoulu toimi hyvin Itä-Karjalassa

Itä-Karjalan ystäville tai muuten rajantakaisesta Karjalasta kiinnostuneille on aina iloinen uutinen, kun ilmestyy uusi kirja, joka kertoo sikäläisistä oloista. Tällainen teos on taas tullut julkisuuteen, kun vantaalaisen kouluneuvos Martti Hölsän tuorein tutkimus "Suomalainen kansakoulu Itä-Karjalassa 1941-1944" julkistettiin Kalevalanpäivänä.

Jatkosodassa suomalaiset joukot valtasivat ensin talvisodassa menetetyt Karjalan ja vielä Itä-Karjalankin Syväriä ja Petroskoita myöten.

Vallatuilla alueilla suomalaiset käynnistivät sotilashallinto-organisaation ohella koululaitoksen, suomalaisen kansakoulun, joka toimi Itä-Karjalassa 1941-44 välisen ajan. Hanke eteni ripeästi ja ensimmäiset koulut avasivat ovensa jo marraskuussa 1941. Kevätlukukaudella 1944 vallatun alueen 112 kansakoulussa sai opetusta noin 10 000 oppivelvollista lasta ja nuorta yli 330 suomalaisen kansakoulunopettajan johdolla. Tällöin oli aloitettu myös venäläislasten opettaminen.

Hölsän suurtyön tuloksena ilmestynyt kirja, joka on samalla ansiokas luku Suomen kansakoululaitoksen historiaan. 221-sivuinen teos on tieteellisellä perusteellisuudella laadittu tutkimus. Tekijän työmäärästä kertoo mm. 10,5 sivua käsittävä luettelo arkisto- ja lähdeaineistosta. Hölsän työn merki-

tystä korostaa vielä sekin, että hän ei kyseisenä aikana ollut Itä-Karjalassa, vaan oli tavallinen koulupoika koti-Suomessa. Mikä sitten sai miehen kiinnostumaan tällaisesta aiheesta, se selviää kirjan alussa olevasta Lukijalle-kappaleesta.

Kouluneuvos Hölsä on kirjoittanut samasta aihepiiristä myös Äänislinnan Yhteislyseon toiminnasta kertovan Valkeat sivut (1998) sekä Itäkarjalaisopettajia Suomessa jatkosodan aikana (1999). Karjala-lehden haastattelussa hän sanoo, että vielä voisi kirjoittaa itäkarjalaisten koulutuksesta Suomessa (kansanopistot, ammatti- ja oppikoulut).

Hölsän teoksia paitsi Valkeat sivut, jonka painos on loppunut, saa suoraan kustantajalta, kirjakaupoista sekä Karjalan Sivistysseurasta.

AARO SARIO

• **Martti Hölsä: Suomalainen kansakoulu Itä-Karjalassa 1941-1944. 221 sivua, runsas kuvitus, opettajaluettelo. OKKA-säätiön julkaisu 2002.**

• Maaherra Eino Siuruainen on vihitty Petroskoin yliopiston kunniaohtoriksi. Huomionosoituksen perusteluina on Siuruaisen vuosikymmenen työ Karjalan hyväksi sekä hänen panoksensa Petroskoin yliopiston kehittämisessä.